הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח

תש"ב

אַיֶּלֶת-הַשַּׁחַר

כִּי־הִנֵּה הַסְתָיו עָבָר
הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ:
הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ
וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ:
הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ:

מֵאָבוֹת אֶל בָּנִים, דֶּרֶךְ כָּל הַדּוֹרוֹת
נִמְסַר דְּבַר יְצִיאַת מִצְרַיִם, זִכָּרוֹן
אִישִׁי, אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַחֲוִיר וְאֵינֶנּוּ
דוֹהֶה. „בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם
לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא
מִמִּצְרָיִם.״ אֵין לְךָ שִׂיא שֶׁל הַכָּרָה
הִיסְטוֹרִית מְרוֹמָם מִזֶּה, וְאֵין לְךָ
הִתְמַזְּגוּת שֶׁל יָחִיד וּכְלָל — בְּרַחֲבֵי
כַּדּוּר הָעוֹלָם וּבְעִמְקֵי הַדּוֹרוֹת —
גְּדוֹלָה מֵאֲשֶׁר בְּצַו פֶּדַגּוֹגִי עַתִּיק
זֶה. אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ שׁוּם זִכָּרוֹן עַתִּיק
שֶׁכֻּלּוֹ מוּפְנֶה לִקְרַאת הֶעָתִיד,
שֶׁכֻּלּוֹ סֵמֶל לַהֹוֶה וְלַעֲתִידֵנוּ, כְּמוֹ
„זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם.״

אֵיזֶה יֵצֶר חֵרוּת עָמוֹק טָבוּעַ בְּלֵב
עַם שֶׁיָּכֹל הָיָה בַּאֲבִיב יָמָיו לִיצֹר
יְצִירָה גְּאוֹנִית כָּזֹאת וְלִמְסֹר אוֹתָהּ
מִדּוֹר לְדוֹר.

(ב. כצנלסון)

מַה־יָּפִית, הָאָבִיב!
בַּשָּׂדֶה, בָּאָחוּ
הַצִּיצִים יִפְרָחוּ,
צַהֲלַת חַיִּים סָבִיב.
מַה־יָּפִית, הָאָבִיב!
מַה־נָּעַמְתָּ, הָאָבִיב!

מַה־יָּפִית, הָעוֹלָם!
יַם דָּגָן שָׁטוּחַ
יַךְ גַּלִּים בָּרוּחַ
וּמְאִירִים פְּנֵי הָאֲגָם.
מַה־יָּפִית, הָעוֹלָם!
מַה־נָּעַמְתָּ, הָעוֹלָם!

מַה־יָּפִית, בֹּקֶר אוֹר!
כָּל עָנָף, כָּל עֵשֶׂב
יִגְמְעוּ טַל כֶּסֶף,
יִשְׁתּוּ טַל, יָפִיצוּ מוֹר.
מַה־יָּפִית, בֹּקֶר אוֹר!
מַה־נָּעַמְתָּ, בֹּקֶר אוֹר!

אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן
שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים׃
דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃
אֶל־גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי
הַנָּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ
הָרִמֹּנִים׃ הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה
נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ
בַּצָּהֳרָיִם׃
אִם־לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים
צְאִי־לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־
גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים׃
אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים
אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ׃
דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם
לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים׃

קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג
עַל־הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת:
דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים:
לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה
בַּכְּפָרִים: נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה
אִם־פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ
הָרִמּוֹנִים: עָנָה דוֹדִי וְאָמַר לִי:

קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי
וּלְכִי־לָךְ: כִּי־הִנֵּה הַסְּתָיו
עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ:
הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר
הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע
בְּאַרְצֵנוּ:

הִגִּיעַ לֵיל פֶּסַח כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹמֵר הַלֵּל · כִּי בַּלַּיְלָה הַזֶּה אוֹצְרוֹת טְלָלִים נִפְתָּחִים :

טַל

תֵּן לִרְצוֹת אַרְצָךְ ·
שִׁיתֵנוּ בְרָכָה בְּדִיצָךְ ·
רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ בְּהַפְרִיצָךְ ·
קוֹמֵם עִיר בָּהּ חֶפְצָךְ ·
בְּטַל

טַל

צַוֵּה שָׁנָה טוֹבָה וּמְעֻטֶּרֶת ·
פְּרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת ·
עִיר כַּסֻּכָּה נוֹתֶרֶת ·
שִׂימָהּ בְּיָדְךָ עֲטֶרֶת ·
בְּטָל

טַל

יַעֲסִיס צוּף הָרִים ·
טְעֵם בִּמְאוֹדֶךָ מֻבְחָרִים ·
חֲנוּנֶיךָ חַלֵּץ מִמַּסְגְּרִים ·
זִמְרָה נַנְעִים וְקוֹל נָרִים ·
בְּטָל

פֶּסַח
מַצָּה
וּמָרוֹר

הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל
הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם:

הֲרֵינִי מוּכָן

וּמְזוּמָּן לְקַיֵּם הַמִּצְוָה
לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם
יַחַד
עִם
כָּל יִשְׂרָאֵל:

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם

ראשׁ חֳדָשִׁים ראשׁוֹן הוּא
לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

בַּחֹדֶשׁ הָראשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבָּיִם פֶּסַח לַיהוָה:

וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם
לְזִכָּרוֹן כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם
הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת
צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם:

הָא

לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ·
אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם·
כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֹל·
כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח·
הָשַׁתָּא אָנוּ· לְשָׁנָה הַבָּאָה
כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרִין
בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל:

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מַצָּה:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מָרוֹר:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסֻבִּין, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין:

עֲבָדִים

הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם · וַיּוֹצִיאֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה · וְאִלּוּ לֹא
הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ
מִמִּצְרַיִם · הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ
מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם :

עֲבָדִים הָיִינוּ · עַתָּה בְּנֵי חוֹרִין:

וַאֲפִילוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים · כֻּלָּנוּ
נְבוֹנִים · כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה ·
מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרָיִם ·
וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם ·
הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח :

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת
אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרָיִם :

מעשה
ברבי אליעזר ורבי
יהושע ורבי אלעזר
בן-עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון
שהיו מסבין בבני-ברק
והיו מספרים ביציאת מצרים כל
אותו הלילה: עד שבאו תלמידיהם
ואמרו להם רבותינו הגיע זמן
קריאת שמע של שחרית:

ליל שמורים הוא
לכל בני ישראל
לדורותם:

וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל־אֶחָיו וְכֹל הַדּוֹר
הַהוּא׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד
מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם׃ וַיָּקָם
מֶלֶךְ־חָדָשׁ עַל־מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא
יָדַע אֶת־יוֹסֵף׃ וַיֹּאמֶר אֶל־עַמּוֹ
הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם
מִמֶּנּוּ׃ הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן־יִרְבֶּה
וְהָיָה כִּי־תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף
גַּם־הוּא עַל־שֹׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם־בָּנוּ
וְעָלָה מִן־הָאָרֶץ׃ וַיָּשִׂימוּ עָלָיו
שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם
וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת־פִּתֹם
וְאֶת רַעַמְסֵס׃ וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ
כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיָּקֻצוּ
מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ׃ וַיְמָרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ בָהֶם

 בְּפָרֶךְ׃

וַיְצַו פַּרְעֹה אֶת־הַנֹּגְשִׂים בָּעָם וְאֶת שֹׁטְרָיו לֵאמֹר׃ לֹא תֹאסִפוּן לָתֵת תֶּבֶן לָעָם לִלְבֹּן הַלְּבֵנִים כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם הֵם יֵלְכוּ וְקֹשְׁשׁוּ לָהֶם תֶּבֶן׃ וְאֶת־מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם תָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי־נִרְפִּים הֵם׃ תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ־בָהּ׃

הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְקֹשְׁשִׁים אֶת
הַקַּשׁ בַּמִּדְבָּר וְרוֹמְסִים
בַּחֹמֶר: רָחֵל בַּת בְּנוֹ שֶׁל שׁוּתֶלַח
הָיְתָה הָרָה לָלֶדֶת וְרָמְסָה בַּחֹמֶר
עִם בַּעֲלָהּ וְיָצָא הַוָּלָד מִמֵּעֶיהָ
וְנִתְעָרֵב בְּתוֹךְ הַמַּלְבֵּן וְיָרַד מִיכָאֵל
וְהֶעֱלָהוּ לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד: אוֹתוֹ
לַיְלָה נִגְזַר גְּזַר דִּין עַל מִצְרָיִם:

ויצאו נוגשי העם ושוטריו ויאמרו אל
העם לאמור: כה אמר פרעה: אינני נותן
לכם תבן. אתם לכו קחו לכם תבן מאשר
תמצאו, כי אין נגרע מעבודתכם דבר.
ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקושש קש
לתבן. והנוגשים אצים לאמור: כלו
מעשיכם דבר יום ביומו כאשר בהיות
התבן.

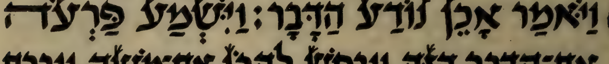
ויוכו שוטרי בני ישראל אשר שמו
עליהם נוגשי פרעה לאמור: מדוע לא
כליתם חוקכם, ללבון כתמול שלשום גם
תמול גם היום?! ויבואו שוטרי בני
ישראל ויצעקו אל פרעה לאמור: למה
תעשה כן לעבדיך? - ותבן אין ניתן
לעבדיך ולבנים אומרים לנו עשו!
והנה עבדיך מוכים...

ויאמר: נרפים אתם, נרפים! ועתה
לכו עבדו ותבן לא ניתן לכם, ותוכן
לבנים תתנו.

-=-=-=-=-=-=-=-

אחרי עמוד ט"ו

וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא
אֶל־אֶחָיו וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם וַיַּרְא
אִישׁ מִצְרִי מַכֶּה אִישׁ־עִבְרִי מֵאֶחָיו׃ וַיִּפֶן
כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי־אֵין אִישׁ וַיַּךְ אֶת־הַמִּצְרִי
וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחוֹל׃ וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה
שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע
לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ׃ וַיֹּאמֶר מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ
שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר
כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּירָא מֹשֶׁה
וַיֹּאמַר אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר׃ וַיִּשְׁמַע פַּרְעֹה
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַיְבַקֵּשׁ לַהֲרֹג אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח
מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיְהִי
רֹעֶה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן׃

וַיִּנְהַג אֶת־הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר
וַיָּבֹא אֶל־הַר הָאֱלֹהִים
חֹרֵבָה: וַיַּרְא וְהִנֵּה סְנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה
אֵינֶנּוּ אֻכָּל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה־נָּא וְאֶרְאֶה
אֶת־הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא־יִבְעַר
הַסְּנֶה: וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר
יְהוָה רָאֹה רָאִיתִי אֶת־עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר
בְּמִצְרָיִם וְאֶת צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי
נֹגְשָׂיו כִּי יָדַעְתִּי אֶת־מַכְאֹבָיו: וְעַתָּה
לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל־פַּרְעֹה וְהוֹצֵא
אֶת־עַמִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: וַיֵּלֶךְ
מֹשֶׁה וַיַּאַסְף אֶת־כָּל־זִקְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ
וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה:

לך בא מצרימה ובאת אל
הנענים והאמללים, אל כל
הנאנחים והנדכאים, ואמרת
אליהם כי עבדים הם – והם לא יבינו;
ואמרת אליהם כי אמללים הם – והם
לא ידעו; וכי גדול עניים ונורא לחצם
– והם לא יאמינו; ופקחת את עיניהם
בחזק־יד על כל לחצם ועל כל עניים
וגאלת אותם. ועם רב ימשך אחריך
מקרב אחיך, אשר לא ידעת ואשר
לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם
מסביב אשר רע ומר להם. והיית
לאב המון־אדם־רב ולראש שבטיו,
ועשית מן התולעים – אדם ומן
האדם – עם ומעפרות חול – ארץ.

היום אתם יוצאים בחדש האביב:

הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב:

הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב
אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי
וְהַיְבוּסִי אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן
הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ
הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית-אָבֹת
שֶׂה לַבָּיִת: וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם
חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם
וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן:

הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב:

וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת-בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ
מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת בְּשִׂמְלֹתָם עַל-
שִׁכְמָם: וַיֹּאפוּ אֶת-הַבָּצֵק אֲשֶׁר
הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא
חָמֵץ כִּי-גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ
לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם-צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם
מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃

וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת־הָעָם
וְלֹא־נָחָם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר
אֱלֹהִים פֶּן־יִנָּחֵם הָעָם בִּרְאֹתָם
מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיְמָה׃ וַיַּסֵּב
אֱלֹהִים אֶת־הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף
וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם׃

וַיֻּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח
הָעָם וַיֵּהָפֵךְ לְבַב פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו
אֶל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה־זֹּאת עָשִׂינוּ
כִּי־שִׁלַּחְנוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעָבְדֵנוּ׃
וַיֶּאְסֹר אֶת־רִכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ׃

וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיַּשִּׂיגוּ
אוֹתָם חֹנִים עַל־הַיָּם
כָּל־סוּס רֶכֶב פַּרְעֹה וּפָרָשָׁיו וְחֵילוֹ עַל־פִּי
הַחִירֹת לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן׃ וּפַרְעֹה הִקְרִיב
וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה
מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
הֲמִבְּלִי אֵין־קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לָמוּת
בַּמִּדְבָּר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ לְהוֹצִיאָנוּ
מִמִּצְרָיִם׃ הֲלֹא־זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ
בְמִצְרַיִם לֵאמֹר חֲדַל מִמֶּנּוּ וְנַעַבְדָה אֶת־מִצְרָיִם
כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת־מִצְרַיִם מִמֻּתֵנוּ בַּמִּדְבָּר׃
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ
וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָכֶם
הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם
לֹא תֹסִפוּ לִרְאֹתָם עוֹד
עַד עוֹלָם׃

תַּנְיָא • הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹמְדִים עַל שְׂפַת הַיָּם הָיוּ שְׁבָטִים מְנַצְּחִים זֶה עִם זֶה: זֶה אוֹמֵר אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה לַיָּם • וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה לַיָּם: קָפַץ שִׁבְטוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין וְיָרַד תְּחִלָּה לַיָּם: וְהָיוּ שָׂרֵי יְהוּדָה רוֹגְמִים אוֹתָם: אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה • לֹא כָּךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה: אֶלָּא זֶה אוֹמֵר אֵין אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה לַיָּם • וְזֶה אוֹמֵר אֵין אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה לַיָּם • קָפַץ נַחְשׁוֹן בֶּן-עַמִּינָדָב וְיָרַד לַיָּם תְּחִלָּה:

וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם
בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם
וּמִשְּׂמֹאלָם׃ וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ
אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס פַּרְעֹה רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו
אֶל־תּוֹךְ הַיָּם׃ וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ
עַל־הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר
לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ׃
וַיְשֻׁבוּ הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת־הָרֶכֶב וְאֶת־
הַפָּרָשִׁים לְכֹל חֵיל פַּרְעֹה הַבָּאִים
אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא־נִשְׁאַר בָּהֶם עַד־
אֶחָד׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה
בְּתוֹךְ הַיָּם׃

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־
מִצְרַיִם מֵת עַל־שְׂפַת
הַיָּם׃

אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ
לֵאמֹר:
אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה
סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: מַרְכְּבֹת
פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר
שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם־סוּף: אָמַר אוֹיֵב
אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל צָלֲלוּ
כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים:
וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן
אֶת־הַתֹּף בְּיָדָהּ וַתֵּצֶאןָ כָל־הַנָּשִׁים
אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלֹת:

אוֹתָהּ שָׁעָה בִּקְשׁוּ מַלְאֲכֵי־הַשָּׁרֵת
לוֹמַר שִׁירָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא·
אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ־הוּא:

מַעֲשֵׂי יָדַי טוֹבְעִים בַּיָּם
וְאַתֶּם אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָי:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם
בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז·
הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ
יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו:
הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס
הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר·
הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים
גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן:
מַה־לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס
הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר·
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים
גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן:
מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ
מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב:

עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא־
מָצְאוּ מָיִם׃ וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה
וַיֹּאמְרוּ תְּנוּ־לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה׃ וַיִּצְמָא
שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיָּלֶן הָעָם עַל־מֹשֶׁה
וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם
לְהָמִית אֹתִי וְאֶת־בָּנַי וְאֶת־מִקְנַי בַּצָּמָא׃

וַיִּבְכּוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי
יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר׃ זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה
אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת
הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־
הֶחָצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים וְאֶת־
הַשּׁוּמִים׃ וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה׃

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
לֵּאמֹר:

שְׁלַח־לְךָ

אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר־
אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד
אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ
כֹּל נָשִׂיא בָהֶם: וַיִּשְׁלַח אֹתָם
מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן לָתוּר אֶת־
אֶרֶץ כְּנַעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֲלוּ זֶה
בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת־הָהָר: וּרְאִיתֶם
אֶת־הָאָרֶץ מַה־הִוא וְאֶת־הָעָם

הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק הוּא הֲרָפֶה
הַמְעַט הוּא אִם־רָב: וּמָה הָאָרֶץ
הַשְּׁמֵנָה הִיא אִם־רָזָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ
אִם־אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי
הָאָרֶץ: וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ אֶת־הָאָרֶץ
מִמִּדְבַּר־צִן עַד־רְחֹב לְבֹא חֲמָת:
וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ
מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכֹּל עֲנָבִים אֶחָד
וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם
וּמִן־הָרִמֹּנִים וּמִן־הַתְּאֵנִים:

וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ
אַרְבָּעִים יוֹם׃ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶל־מִדְבַּר פָּארָן קָדֵשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם
דָּבָר וַיַּרְאוּם אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃ וַיְסַפְּרוּ־
לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא
וְזֶה־פִּרְיָהּ׃ אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם
הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ׃ וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ
אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא׃ וַיַּהַס כָּלֵב
אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה
נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃

וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ
אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃
וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה
לוּ־מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר
הַזֶּה לוּ־מָתְנוּ׃ וְלָמָה יְהוָה מֵבִיא אֹתָנוּ
אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ
וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ
שׁוּב מִצְרָיְמָה׃

קוּמוּ, תֹּעֵי מִדְבָּר,
צְאוּ מִתּוֹךְ הַשְּׁמָמָה;
עוֹד הַדֶּרֶךְ רַב, עוֹד רַבָּה הַמִּלְחָמָה.
רַב-לָכֶם לָנוּעַ, לָנוּד בָּעֲרָבָה —
וְלִפְנֵיכֶם פְּרוּשָׂה דֶּרֶךְ גְּדוֹלָה, רְחָבָה.
רַק אַרְבָּעִים שָׁנָה נַתַע בֵּין הֶהָרִים —
וּבַחוֹל טָמַנּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא פְּגָרִים.
אַל-נָא יַעַצְרוּנוּ פִּגְרֵי הַנֶּחֱשָׁלִים,
שֶׁבְּעַבְדוּתָם מֵתוּ, נִפְסַח עַל-הַחֲלָלִים!
יִרְקְבוּ בִקְלוֹנָם סְרוּחִים עַל-צְרוֹרוֹתָם,
שֶׁבִּכְתֵפָם נָשְׂאוּ מִמִּצְרַיִם אוֹתָם.
יִמְתַּק לָמוֹ חֲלוֹמָם, חֲלוֹם רֹב בְּצָלִים, שׁוּמִים,
דְּוָדִים מְלֵאֵי בָשָׂר רַבִּים וַעֲצוּמִים.
עוֹד הַיּוֹם אוֹ מָחָר יַחֲלֹף רוּחַ קָדִים
עִם הָעַיִט גּוֹפַת אַחֲרוֹן הָעֲבָדִים.

קוּמוּ אֵפוֹא, נָדִים! עִזְבוּ אֶת־הַשְּׁמָמָה!
אַךְ אַל־יַעַל קוֹלְכֶם, דִּרְכוּ עֹז כִּדְמָמָה!
פֶּן־צַעַדְכֶם יַרְגִּיז מִדְבָּר וְנִרְדָּמָיו —
אִישׁ וְאִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע הֵד פְּעָמָיו!
אִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע קוֹל אֱלֹהַּ דֹּבֵר:
„לֵךְ! הַיּוֹם אֶל־אֶרֶץ חֲדָשָׁה אַתָּה עֹבֵר!
לֹא! לֹא לֶחֶם קְלֹקֵל, שְׂלָו וּדְגַן שָׁמַיִם,—
לֶחֶם עֶצֶב תֹּאכַל, פְּרִי עֲמַל יָדַיִם!
לֹא! לֹא אֹהֶל תֹּהוּ וַעֲלִיּוֹת שְׁחָקִים —
בַּיִת אַחֵר תִּבְנֶה, אֹהֶל אַחֵר תָּקִים!
כִּי מִלְּבַד הַמִּדְבָּר תַּחַת הַשָּׁמַיִם,
עוֹד לֶאֱלֹהַּ עוֹלָם גָּדוֹל, רְחַב יָדַיִם.
וּמִלְּבַד יְלֵל הַיְשִׁימוֹן, דְּמִי הַצִּיָּה —
תִּרְגַּשׁ תַּחַת שִׁמְשׁוֹ אֶרֶץ יְפֵה־פִיָּה".

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ:

וַעֲבָדִים הָיִינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל
אֲתַר וַאֲתַר. נְפוּצִים בֵּין הָעַמִּים, נְמַקִּים
בְּמַחְשַׁכֵּי הַגָּלוּת, מְשׁוּעְבָּדִים יוֹבְלוֹת
עַל יוֹבְלוֹת בְּכָל קַצְוֹת הָאָרֶץ - לֹא יָדַעְנוּ
מַרְגֹּעַ וְחַיֵּינוּ תְּלוּיִים לָנוּ מִנֶּגֶד. וַנֵּרֶא אֶת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרַגְלֵינוּ, וְהִנֵּה הִיא
בַּרְזֶל, וְאֶת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר עַל רֹאשֵׁנוּ -
וְהִנֵּה הֵם נְחֹשֶׁה. וַנְּהִי לְצֶל זְוָעָה לְכָל
עַמֵּי הָאָרֶץ. וַנִּזְעַק אֶל הָאֱלֹהִים מִתּוֹךְ
מְחִילוֹת הַשִּׁעְבּוּד וּמֵעַל מוֹקְדֵי הָאֵשׁ
וְלֹא נַעֲנֵינוּ. וַנִּשָּׂא בְּלִבֵּנוּ אֶת זַעַם חֲרוֹן
עֱנוּתֵנוּ וְאֶת תּוֹחֶלֶת חֲזוֹן תְּקוּמָתֵנוּ
מִדּוֹר לְדוֹר:

מִי־יִתֵּן

רֹאשִׁי מַיִם

וְעֵינִי מְקוֹר דִּמְעָה

וְאֶבְכֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה

אֵת חַלְלֵי בַת־עַמִּי׃

עַל דַּעַת עֵינַי שֶׁרָאוּ אֶת הַשְּׁכֹל
וְעָמְסוּ זְעָקוֹת עַל לִבִּי הַשָּׁחוֹחַ;
עַל דַּעַת רַחֲמַי שֶׁהוֹרוּנִי לִמְחֹל,
עַד בָּאוּ יָמִים שֶׁאָיְמוּ מִלִּסְלֹחַ, —
נָדַרְתִּי הַנֶּדֶר: לִזְכֹּר אֶת הַכֹּל,
לִזְכֹּר — וְדָבָר לֹא לִשְׁכֹּחַ.

דָּבָר לֹא לִשְׁכֹּחַ — עַד דּוֹר עֲשִׂירִי,
עַד שֹׁךְ עֶלְבּוֹנִי, עַד כֻּלָּם, עַד כֻּלָּהֶם,
עֲדֵי יִכְלוּ כָּל־שִׁבְטֵי מוּסָרִי, —
קוֹנָם, אִם לָרִיק יַעֲבֹר לֵיל הַזַּעַם,
קוֹנָם, אִם לַבֹּקֶר אֶחֱזֹר לְסוּרִי
וּמְאוּם לֹא אֶלְמַד גַּם הַפַּעַם.

וְהִיא שֶׁעָמְדָה
לַאֲבוֹתֵינוּ.
וְלָנוּ. שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד
עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ. אֶלָּא
שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים
עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ. וְהַקָּדוֹשׁ-
בָּרוּךְ-הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם:

רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן
בֶּן חֲלַפְתָּא הָיוּ מְהַלְּכִין
בְּבִקְעַת אַרְבְּאֵל וְרָאוּ אַיֶּלֶת
הַשַּׁחַר שֶׁבָּקַע אוֹרָהּ לַעֲלוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא.
בִּי רַבִּי כַּךְ הִיא גְּאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בַּתְּחִלָּה
הִיא בָּאָה קִמְעָא קִמְעָא וְאַחַ״כַּ הִיא מִתְגַּבֶּרֶת
וּבָאָה וְאַחַר-כַּךְ הִיא פָּרָה וְרָבָה וְאַחַר-כַּךְ
הִיא מִשְׁתַּבַּחַת וְהוֹלֶכֶת:

יָצָאנוּ לְשַׁנּוֹת פְּנֵי הָעוֹלָם, לָשִׂים קֵץ לְשִׁעְבּוּד אָדָם בְּאָדָם. מָתַי נוֹלַדְנוּ? בְּשָׁעָה שֶׁנִּצּוֹץ כָּבוֹד רִאשׁוֹן הֵצַת בְּלֵב הָעֶבֶד. מָתַי הֲרִימוֹנוּ אֶת הַדֶּגֶל? בְּשָׁעָה שֶׁהִתְקוֹמֵם הַמָּשְׁפָּל הָרִאשׁוֹן נֶגֶד מַשְׁפִּילוֹ.

בְּכָל מַעַרְכוֹת הָאֱנוֹשׁוּת לְחֵרוּת שָׁם הָיִינוּ, בְּכָל שְׂדֵה קֶטֶל שֶׁל מְדַכְּאִים, בְּכָל „יְצִיאוֹת מִצְרַיִם" שֶׁל כָּל הָעַמִּים וְכָל הַדּוֹרוֹת.

אָנוּ לֹא נַנְמִיךְ אֶת הַדֶּגֶל.
עַד בֹּא הַיּוֹם וְהָיָה דִּגְלֵנוּ לְדֶגֶל
הַחֶבְרָה הַמְשַׁחְרֶרֶת, עַד יָקוּם
הָאָדָם בִּמְלֹא קוֹמָתוֹ וְיִתְגַּלֶּה
לְעֵין כֹּל בְּאוֹר הַנְּצָחִים הַצָּפוּן
בּוֹ, כְּשֶׁדַּעְתּוֹ רְחָבָה, לִבּוֹ טָהוֹר,
יָדָיו נֶאֱמָנוֹת וְחַיָּיו — חֹפֶשׁ וָצֶדֶק;
וּכְבוֹד כָּל הָאָדָם רֹאשׁ פִּנָּה
לַחֶבְרָה הַנִּגְאֶלֶת.

בֹּא יָבֹא
הַיּוֹם הַהוּא!

בָּא הַיּוֹם קִוִּינוּ לוֹ!

קָמָה מְדִינַת יִשְׂרָאֵל!

אֶת עַצְמָאוּתֵנוּ לֹא קִבַּלְנוּ כְּמַתְּנַת חֶסֶד מִידֵי זָרִים. טִפַּחְנוּ, עִצַּבְנוּ וְכָבַשְׁנוּ אוֹתָהּ בְּעֹצֶם יָדֵינוּ, בְּדַם לוֹחֲמֵינוּ וּבְמַאֲמָץ עֶלְיוֹן שֶׁל אֻמָּתֵנוּ.

מֵאָז יְמֵי הַחַשְׁמוֹנָאִים לֹא קָם כַּפֶּלֶא הַזֶּה: מְעַטִּים נֶגֶד רַבִּים; הַיִּשּׁוּב הַקָּטָן מוּל שִׁבְעַת מַלְכֵי עֲרָב.

בְּכֹחַ מָה עָמַדְנוּ?

בְּכֹחַ חֲזוֹן הַחֵרוּת וְכִסּוּפֵי הַגְּאֻלָּה; בְּכֹחַ יְצִירָתָם שֶׁל שְׁלשָׁה דּוֹרוֹת חֲלוּצֵי יִשְׂרָאֵל; בְּכֹחַ הַגְּבוּרָה, הָאֱמוּנָה וְהַהַקְרָבָה שֶׁל בַּחוּרֵי הַהַגָּנָה

וּצְבָא-הַהֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זָרְחָה
בִּיפְעַת-קְדוּמִים וְתִפְאֶרֶת-נְעוּרִים
עַל פְּנֵי הָרֵי הַגָּלִיל, עַרְבוֹת-הַנֶּגֶב,
מִישׁוֹרֵי-פְּלֶשֶׁת, עֵמֶק-אַיָּלוֹן
וּבְתוֹכְכֵי יְרוּשָׁלַיִם.

קָם חֲזוֹן חֵרוּתֵנוּ!

„מְדִינַת יִשְׂרָאֵל תְּהֵא פְּתוּחָה
לַעֲלִיָּה יְהוּדִית וּלְקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת,
תִּשְׁקֹד עַל פִּתּוּחַ הָאָרֶץ לְטוֹבַת
כָּל תּוֹשָׁבֶיהָ, תְּהֵא מֻשְׁתֶּתֶת
עַל יְסוֹדוֹת הַחֵרוּת, הַצֶּדֶק
וְהַשָּׁלוֹם
לְאוֹר חֲזוֹנָם שֶׁל נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל."

גָּדוֹל קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת מִיּוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ בּוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ

קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע
נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים
רָחֵל מְבַכָּה עַל־בָּנֶיהָ
מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל־בָּנֶיהָ
כִּי אֵינֶנּוּ׃

מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה
כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ
וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב׃
עוֹד אֶבְנֵךְ וְנִבְנֵית בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל
וְיֵשׁ־תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ
וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם׃

ויקומו מתי מעט ויעפילו ארצה
ישראל; ונעל אחריהם חלוצים להפרות
השממה ולבנות בית לעם יתום ומנודה.
ונדע עמל זורעים ורינת קוצרים,
ונלמד ידינו קשה לעמוד בפני צר...

לפיכך חייבים אנו להודות ולהלל
ולשבח, לברך ולקלס, שיצאנו מעבדות
לחרות, מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב,
מאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה.

ונאמר שירה חדשה

הללויה!

עַל הַר־גָּבֹהַ
עֲלִי־לָךְ:

מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן
הָרִימִי בַכֹּחַ קוֹלֵךְ
מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלָיִם
הָרִימִי אַל־תִּירָאִי:
הִנְנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ
צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ
בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ
הָרָה וְיוֹלֶדֶת יַחְדָּו
קָהָל גָּדוֹל יָשׁוּבוּ הֵנָּה:

יָמִים בָּאִים וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקּוֹצֵר
וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע
וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְכָל־
הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה׃ וְשַׁבְתִּי
אֶת־שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ
עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ
כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת־יֵינָם
וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיהֶם׃
וּנְטַעְתִּים עַל־אַדְמָתָם וְלֹא
יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם׃

נְבָרֵךְ:

עַל הַגֶּפֶן
וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן
וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה
וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה
טוֹבָה וּרְחָבָה
שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ
וְלָנוּ
לֶאֱכֹל מִפִּרְיָהּ
וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ:

כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל·
כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח·
הָשַּׁתָּא עַבְדֵי·
לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין:

שִׁיר לְאַחַר סְעוּדָה

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא·
אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי·
אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי·
בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ·
עִם מָשִׁיחַ בֶּן-דָּוִד:

יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם,
נָרִימָה נֵס הַדְּרוֹר!
נַחְפֹּז, נִשָּׂא רַגְלַיִם,
חִישׁ, עַד הַבֹּקֶר אוֹר.
נָרִימָה נֵס,
נָרִיעַ-נָא!
יוֹצְאִים אֲנַחְנוּ
בְּיָד רָמָה!

שְׂאוּ, שְׂאוּ עֵינַיִם!
מִצְרַיִם שָׁם יִרְדֹּף...
נִבְקַע הַיָּם לִשְׁנַיִם —
עֲמֹד, הַיָּם, מִשְּׁטֹף!
נָרִימָה נֵס,
נָרִיעַ-נָא!
עוֹבְרִים אֲנַחְנוּ
בְּיָד רָמָה!

הַדֶּרֶךְ עוֹד נִמְשֶׁכֶת–
אַךְ אַל-נָא נִבָּהֵל!
בְּשִׁיר מַה-קַּל לָלֶכֶת
לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל!
נָרִימָה נֵס,
נָרִיעַ-נָא!
עוֹלִים אֲנַחְנוּ
בְּיָד רָמָה!

פִּתְחוּ-לִי
שַׁעֲרֵי-צֶדֶק

אָבֹא-בָם אוֹדֶה יָהּ:
זֶה-הַשַּׁעַר לַה'
צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ:
אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי
וַתְּהִי-לִי לִישׁוּעָה:
אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים
הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:
מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹּאת
הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ:
זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה'
נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ:

בְּשׁוּב

: ה׳ אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן
הָיִינוּ כְּחֹלְמִים :
אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ
וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה
אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם
הִגְדִּיל ה׳ לַעֲשׂוֹת עִם־אֵלֶּה :
הִגְדִּיל ה׳ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הָיִינוּ שְׂמֵחִים :
שׁוּבָה ה׳ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ
כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב :
הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ :
הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ־הַזָּרַע

בֹּא־יָבֹא בְרִנָּה
נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו :

קָרֵב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה ·
רָם הוֹדַע כִּי לְךָ הַיּוֹם אַף לְךָ הַלַּיְלָה ·
שׁוֹמְרִים הַפְקֵד לְעִירְךָ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה ·
תָּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֶשְׁכַת לַיְלָה :

אֵין אַדִּיר כַּה'· וְאֵין בָּרוּךְ כְּבֶן-עַמְרָם·
אֵין גְּדוֹלָה כַּתּוֹרָה· וְאֵין דַּרְשָׁנִים כְּיִשְׂרָאֵל:
מִפִּי אֵל · וּמִפִּי אֵל · יְבֹרַךְ יִשְׂרָאֵל :

אֵין הָדוּר כַּה'· וְאֵין וָתִיק כְּבֶן-עַמְרָם ·
אֵין זַכָּה כַּתּוֹרָה· וְאֵין חֲכָמִים כְּיִשְׂרָאֵל :
מִפִּי אֵל · וּמִפִּי אֵל · יְבֹרַךְ יִשְׂרָאֵל :

אֵין טָהוֹר כַּה'· וְאֵין יָחִיד כְּבֶן-עַמְרָם ·
אֵין כַּבִּירָה כַּתּוֹרָה · וְאֵין לַמְדָנִים כְּיִשְׂרָאֵל:
מִפִּי אֵל · וּמִפִּי אֵל · יְבֹרַךְ יִשְׂרָאֵל :

אֵין קָדוֹשׁ כַּה'· וְאֵין רַחוּם כְּבֶן-עַמְרָם ·
אֵין שְׁלֵמָה כַּתּוֹרָה · וְאֵין תְּמִימִים כְּיִשְׂרָאֵל :
מִפִּי אֵל · וּמִפִּי אֵל · יְבֹרַךְ יִשְׂרָאֵל :

אַדִּיר בִּמְלוּכָה ·
בָּחוּר כַּהֲלָכָה ·
גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ :
לְךָ וּלְךָ · לְךָ כִּי לְךָ · לְךָ אַף לְךָ · לְךָ
ה' הַמַּמְלָכָה · כִּי לוֹ נָאֶה · כִּי לוֹ יָאֶה :

יָחִיד בִּמְלוּכָה ·
כַּבִּיר כַּהֲלָכָה ·
לִמּוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ :
לְךָ וּלְךָ · לְךָ כִּי לְךָ · לְךָ אַף לְךָ · לְךָ
ה' הַמַּמְלָכָה · כִּי לוֹ נָאֶה · כִּי לוֹ יָאֶה :

תַּקִּיף בִּמְלוּכָה ·
תּוֹמֵךְ כַּהֲלָכָה ·
תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ :
לְךָ וּלְךָ · לְךָ כִּי לְךָ · לְךָ אַף לְךָ · לְךָ
ה' הַמַּמְלָכָה · כִּי לוֹ נָאֶה · כִּי לוֹ יָאֶה :

עַל גֶּבַע רָם, עַל רֹאשׁ הַתֵּל,
חֲלִיל רוֹעֶה שָׁם מְחַלֵּל
מִזְמוֹר חָדָשׁ לְיִשְׂרָאֵל.
וְלָרוֹעֶה רַק אֹהֶל בַּד,
וְלוֹ רַק גְּדִי, רַק גְּדִי אֶחָד.
חַד גַּדְיָא.

קָפַץ וּבָא חָתוּל בְּיֵלֵל:
„פַּנּוּ גַּם לִי מָקוֹם בַּתֵּל;
מִיאוּ, לֹא אֵשֵׁב בָּטֵל."
עָנוּ הַשְּׁנַיִם פֶּה אֶחָד:
„בְּחֵפֶץ לֵב, חָתוּל נֶחְמָד!"
חַד גַּדְיָא.

בָּא כֶּלֶב הַב צוֹהֵל, שׁוֹאֵל:
„הַאֵין גַּם לִי מָקוֹם בַּתֵּל?
שָׁמֹר אֶשְׁמֹר יוֹמָם וָלֵיל."
עָנוּ בְּזֶמֶר פֶּה אֶחָד:
„תֵּן יָד, חָבֵר, הַב לָנוּ יָד!"
חַד גַּדְיָא.

וּמִי זֶה בָּא! שָׁתִיל-מַקֵּל!
„חֶלְקִי, חֶלְקִי גַּם לִי בַּתֵּל;
אֶצְמַח לִפְרִי, אֲגַדֵּל לְצֵל."

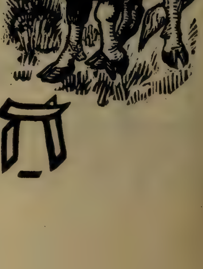
עָנוּ בְּזֶמֶר פֶּה אֶחָד:
„פְּרִי וָצֵל, כַּמָּה נֶחְמָד!"
חַד גַּדְיָא.

וְאֵשׁ יָצְאָה מִמַּאֲפֵל:
„יְהִי אוֹר וָחֹם בְּכָל הַתֵּל,
לִקְלוֹת, לִצְלוֹת וּלְבַשֵּׁל."
עָנוּ בְּזֶמֶר פֶּה אֶחָד:
„גַּם אוֹר, גַּם חֹם, הִנֵּה בָּא־גָד!"
חַד גַּדְיָא.

וּפֶלֶג דַּךְ שָׁט, מְמַלֵּל:
„קְחוּ, מִשְׁכוּנִי עַד הַתֵּל,
יְהִי אָז מֶשֶׁק לְהַלֵּל."
עָנוּ בְּזֶמֶר פֶּה אֶחָד:
„מַה־טּוֹב כִּי פֶלֶג מַיִם שָׁט!"
חַד גַּדְיָא.

אָז בָּא שׁוֹר, אַט מִתְנַהֵל:
„חוֹרֵשׁ אֲנִי אֶת כָּל הַתֵּל!
הֲיֵשׁ כָּמוֹנִי בֶּן עָמֵל?"
עָנוּ כֻּלָּם: „הֵידָד, הֵידָד!
אִם לֶחֶם לָנוּ — לֹא נִפְחָד!"

חַד גַּדְיָא.

גַדְיָא ·

חַד גַדְיָא ·

דְזַבִּין אַבָּא בִתְרֵי זוּזֵי ·

חַד גַדְיָא · חַד גַדְיָא :

אָתָא שׁוּנְרָא וְאָכְלָה לְגַדְיָא · דְזַבִּין ...

אָתָא כַלְבָּא וְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְאָכְלָה...

אָתָא חוּטְרָא וְהִכָּה לְכַלְבָּא · דְנָשַׁךְ...

אָתָא נוּרָא וְשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְהִכָּה...

אָתָא מַיָּא וְכָבָה לְנוּרָא · דְשָׂרַף ...

אָתָא תוֹרָא וְשָׁתָה לְמַיָּא · דְכָבָה...

אָתָא הַשּׁוֹחֵט וְשָׁחַט לְתוֹרָא ·

דְשָׁתָה לְמַיָּא · דְכָבָה לְנוּרָא ·

דְשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְהִכָּה לְכַלְבָּא · דְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא ·

דְאָכְלָה לְגַדְיָא · דְזַבִּין אַבָּא בִתְרֵי זוּזֵי · חַד גַדְיָא :

וְאָתָא מַלְאַךְ־הַמָּוֶת וְשָׁחַט
לְשׁוֹחֵט · דְּשָׁחַט לְתוֹרָא · דְּשָׁתָה לְמַיָּא · דְּכָבָה לְנוּרָא ·
דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא ·
דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא
וְשָׁחַט לְמַלְאַךְ־הַמָּוֶת · דְּשָׁחַט
לְשׁוֹחֵט · דְּשָׁחַט לְתוֹרָא · דְּשָׁתָה לְמַיָּא ·
דְּכָבָה לְנוּרָא · דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה
לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא ·

דְּזַבִּין אַבָּא
בִּתְרֵי זוּזֵי ·
חַד גַּדְיָא ·
חַד גַּדְיָא :

חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח
כְּהִלְכָתוֹ ·
כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ ·
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ ·
כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ ·
זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה ·
קוֹמֵם קְהַל עֲדַת מִי מָנָה ·
בְּקָרוֹב נַהֵל נִטְעֵי כַנָּה ·
פְּדוּיִם לְצִיּוֹן
בְּרִנָּה:

הגדה זאת
נכתבה וצוירה
ע"י דוד מלך
איילת-השחר.